

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2023

ARCHEOLOGIE NOTA

Bredestraat-Breerijke te Overijse (Vlaams- Brabant)

ADEDE Archeologisch Rapport 977

Stijn Van Lancker

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 977

Archeologienota Bredestraat-Breerijke te Overijse (Vlaams-Brabant)

STIJN VAN LANCKER

Colofon

Uitgever	ADEDE bv
Jaar van uitgave	2023
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bv. ADEDE bv is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

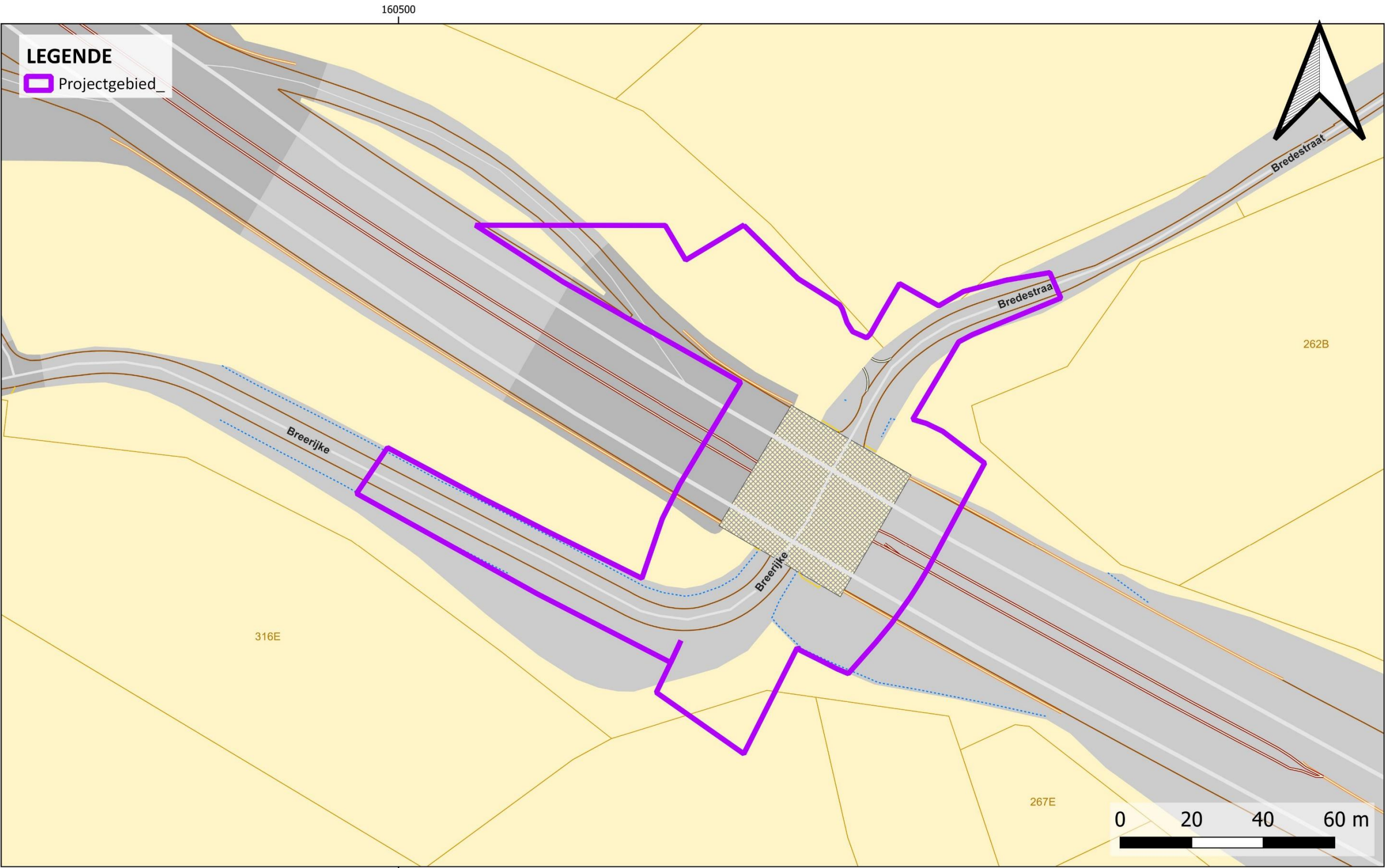
Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek.....	- 10 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 10 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 10 -
2.3	Doel van het onderzoek.....	- 10 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 11 -
2.5	Beschrijving geplande werken	- 11 -
2.6	Randvoorwaarden	- 12 -
2.7	Werkwijze	- 12 -
3	Assessmentrapport	- 16 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 16 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied.....	- 18 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 18 -
3.2.2	Quartair geologisch.....	- 19 -
3.2.3	Bodem.....	- 20 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart	- 20 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie.....	- 22 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid	- 23 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 24 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 25 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 27 -
3.3.1	Algemene historische situering.....	- 27 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 31 -
3.3.2.1	Kaart van Ferraris (1771 – 1778).....	- 31 -
3.3.2.2	Atlas der Buurtwegen (1840).....	- 32 -
3.3.2.3	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 34 -
3.3.2.4	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 35 -
3.3.2.1	Topografische kaart 1981.....	- 35 -
3.3.1	Luchtfoto 1971	- 37 -
3.3.2	Luchtfoto 1979-1990	- 37 -
3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 38 -

3.4.1	Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving	- 38 -
3.4.2	CAI Indicatoren	- 40 -
4	Besluit.....	- 43 -
5	Bibliografie.....	- 46 -
5.1	Literatuur	- 46 -
5.2	Centrale Archeologische Inventaris (CAI)	- 46 -
5.3	Websites	- 47 -
6	Lijst van figuren	- 48 -

1 Administratieve fiche

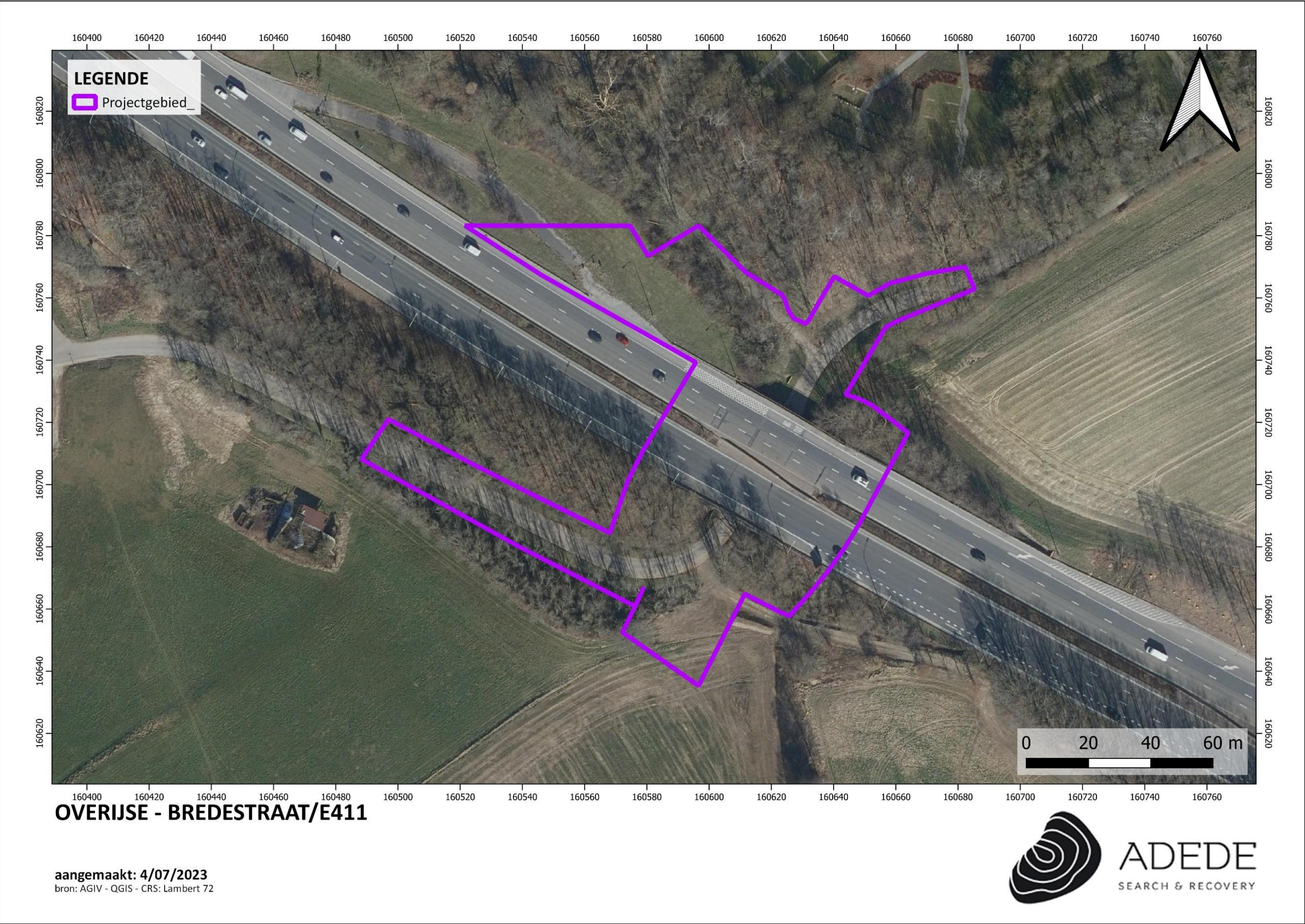
Projectcode	2023B135
Site	Bredestraat-Breerijke/E411 Overijse
Projectsigle ADEDE	OVE-BRE
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerken	Heraanleg wegverharding – Renovatie snelwegbrug
Uitvoerder	ADEDE bv
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	David Janssens OE/ERK/Archeoloog/2018/00215
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bv
Grootte projectgebied	Ca. 11.000 m ²
Periode uitvoering	Februari 2023 – aanpassing juli 2023
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Mogelijke verstoorde zones	Zie p. 9

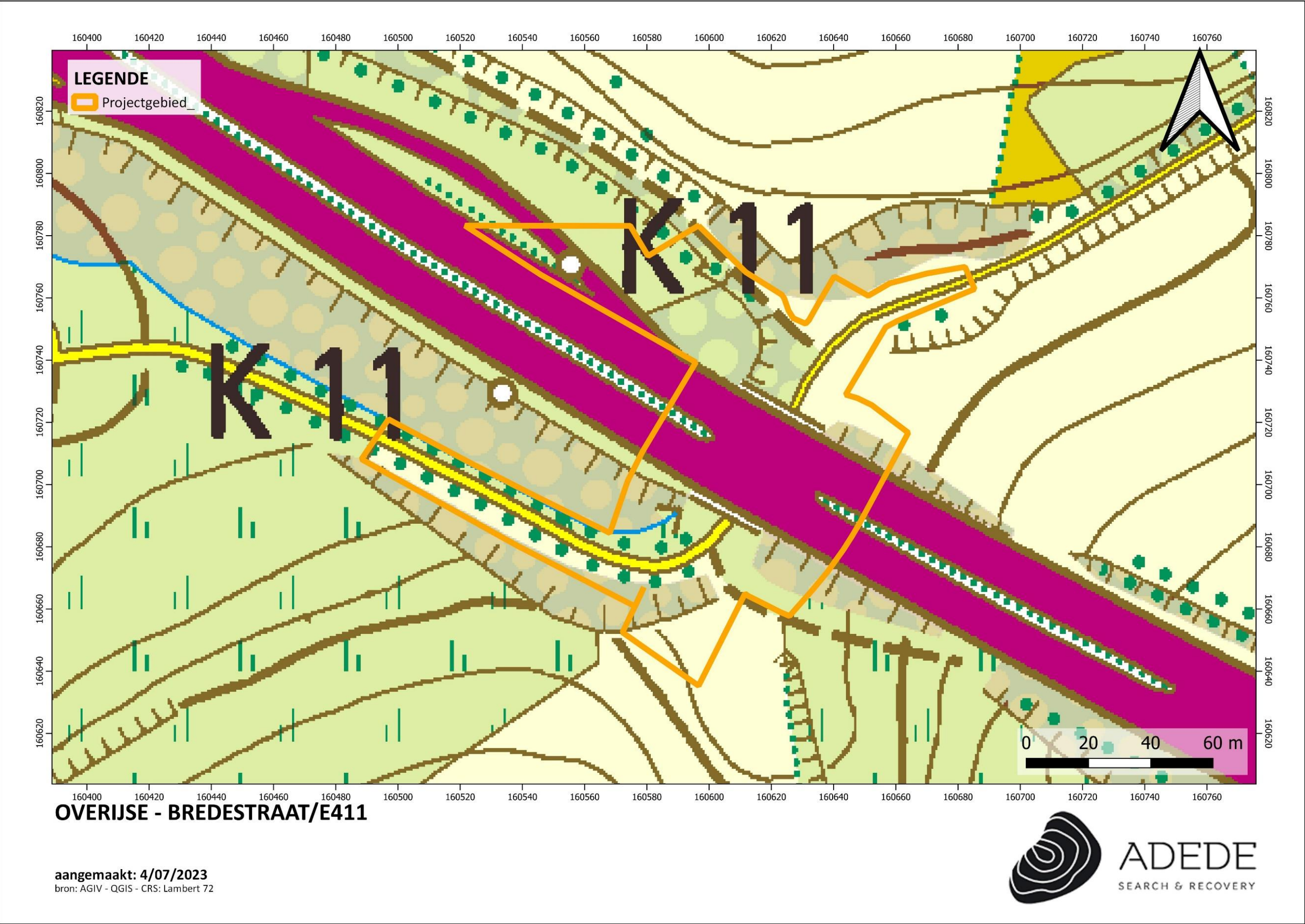

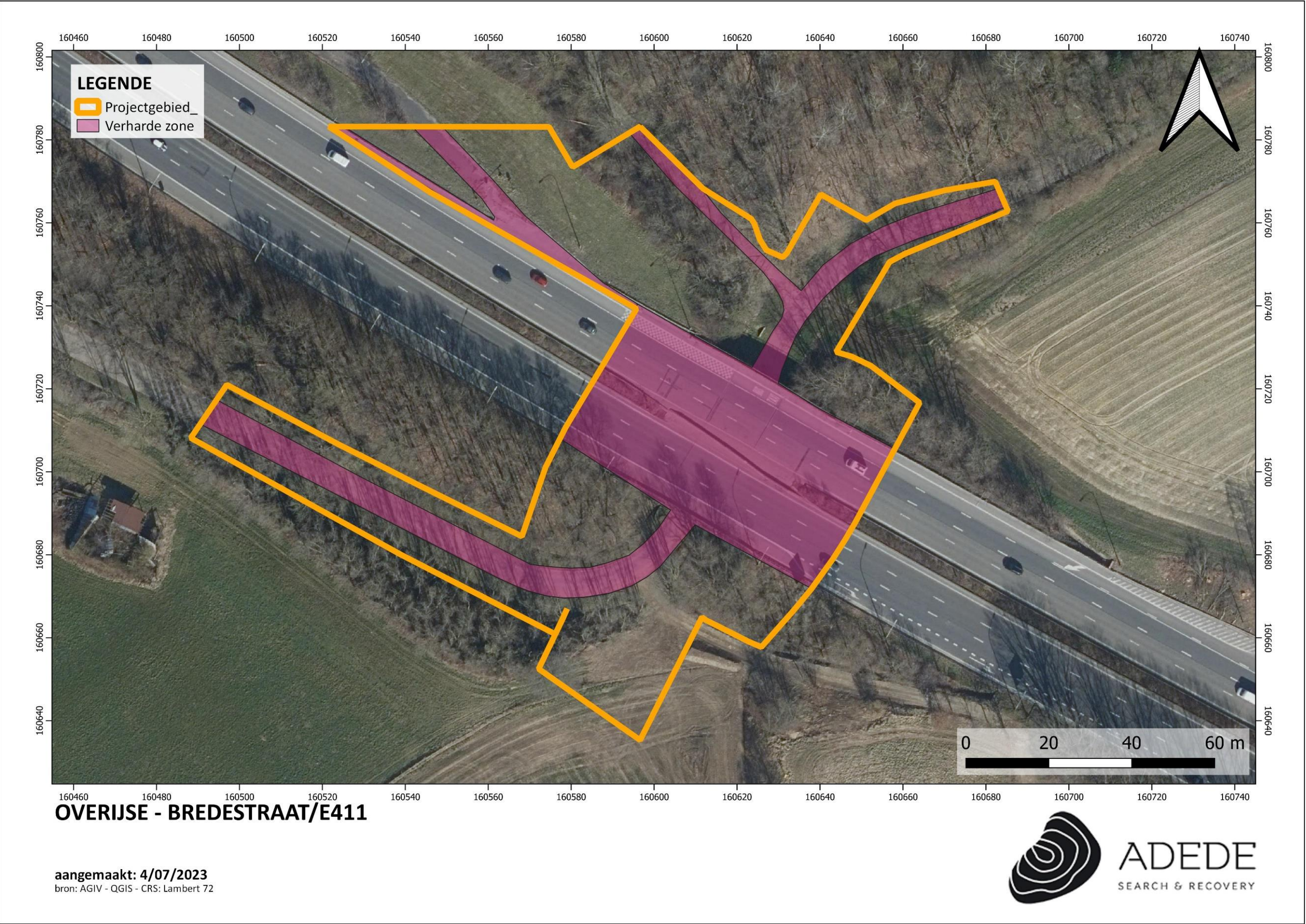
OVERIJSE - BREDESTRAAT/E411

aangemaakt: 4/07/2023
bron: AGIV - QGIS - CRS: Lambert 72

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Zowel binnen de contouren (CAI-melding 222862) als in de ruimere omgeving van het onderzoeksgebied werd voorafgaand reeds archeologisch onderzoek verricht. Deze vaststellingen worden toegelicht in het assessmentrapport.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handeling waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

2.4 Huidige situatie projectgebied

Het projectgebied beslaat een zone van ca. 11.000 m² en bevindt zich ca. 1,8 kilometer ten zuidwesten van de dorpskern van Overijse en ca. 700m ten zuidwesten van het gehucht Reutenbeek. Het projectgebied beslaat twee kleinere straten: de Bredestraat en Breerijke. Het betreft dezelfde weg die ten zuiden van de E411 Breerijke heet, en ten noorden van de E411 Bredestraat heet. De E411 bevindt zich boven deze weg.

2.5 Beschrijving geplande werken

Deze archeologienota behandelt hetzelfde project als het dossier dat werd opgesteld in april 2023. Daar de plannen gewijzigd werden, dient ook een nieuwe archeologienota opgesteld te worden. De opdrachtgever plant binnen het projectgebied de heraanleg van de Bredestraat en de renovatie van de brug van de E411 over deze straat.

Als fundering voor de nieuwe brug zullen er funderingen (stalen damplanken) in de bodem voorzien worden die tot op een diepte reiken van ca. 73 m. TAW (maaiveld= ca. 85m TAW). Dit is dieper dan de bestaande funderingen, die tot ca. 81,4 m TAW reiken. De bestaande landhoofden (81,4m TAW of ca. 4 meter diep en 83,4m TAW of ca. 2 meter diep) blijven behouden.

Onder de E411 zal ook een betonnen tunnelkoker worden voorzien. Deze koker is 9,22 meter breed. Aan weerszijden van de koker worden draineerbuizen en een betonnen werkvloer voorzien waardoor de bodemingrepen voor deze koker zich over een breedte van 11,22 meter situeren. De koker reikt inclusief betonnen werkvloer ca. 1 meter diep in de bodem.

De wegnis onder de brug zal in totaal 8 meter breed zijn: er komen twee rijvakken van elk 3 meter breed, en twee trottoirs van elk 1 meter breed.

De geplande werken aan de brug situeren zich binnen een zone van ca. 36,50m op ca. 40,70m.

Aan weerszijden van de brug zal ook de wegnis van de Bredestraat en Breerijke vernieuwd worden. Ook een zijweg ten noorden van de Bredestraat zal over een lengte van ca. 8 meter verhard worden met betonstraatstenen.

De geplande werken voor de brug overschrijden de dieptes van de reeds uitgevoerde bodemingrepen: de bestaande funderingen en landhoofden komen ca. 3,5 meter diep in de bodem.

De geplande werken zullen bodemingrepen tot ca. 12 meter diep (funderingen voor de brug) vereisen.

Langsheen de bestaande taludhelling wordt een herbebossing voorzien evenals een taludbeschoeiing in kasseien. De bestaande wandel – en fietsweg blijft behouden in betonstraatsteen

2.6 Randvoorwaarden

Een eventueel vervolgonderzoek zal plaatsvinden in uitgesteld traject wegens ‘fysiek onmogelijk’: eerst zal bestaande verharding moeten verwijderd worden.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

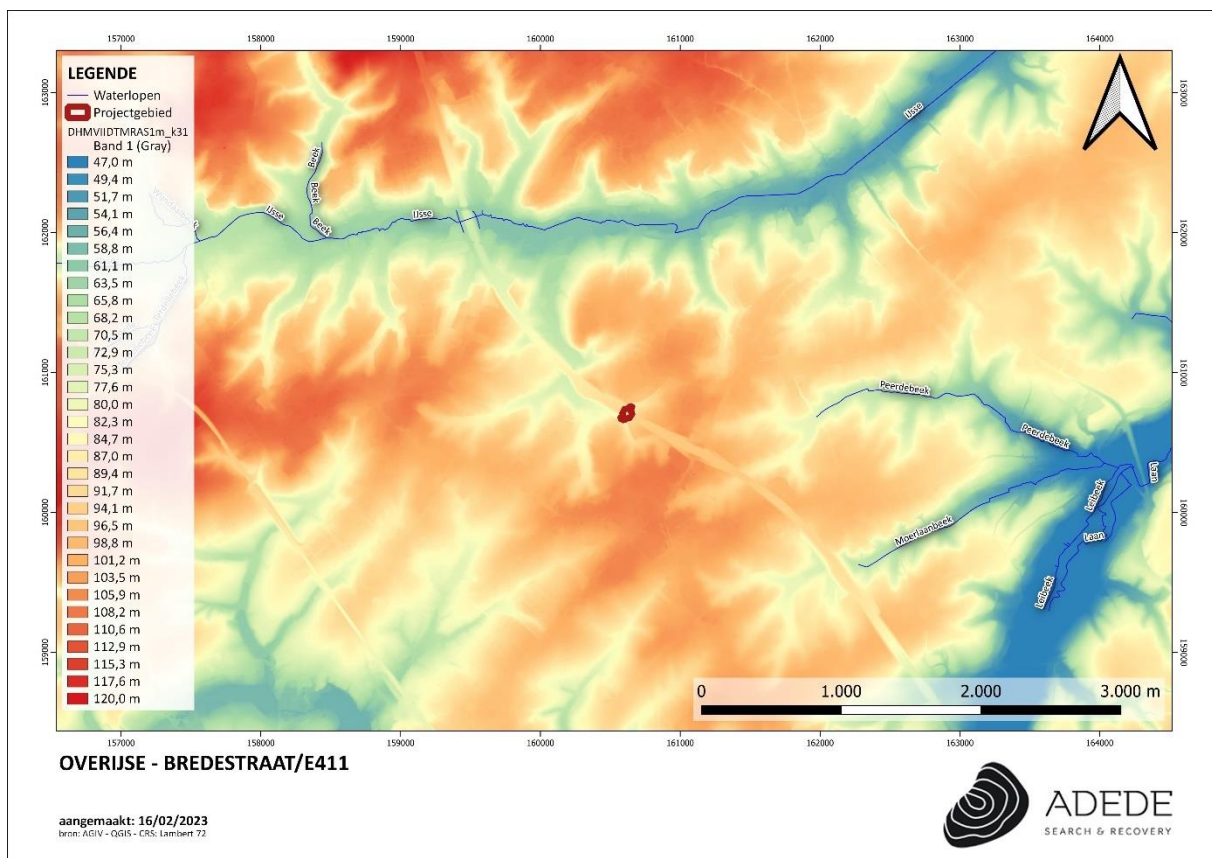
- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart

- Quartair geologische kaart
- Bodemtypekaart
- Potentiële bodemerosiekaart
- Erosiegevoeligheidskaart
- Bodemgebruiksbestand
- Gewestplan
- Historische situering:
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854
 - Kaart van Popp, 1842-1879
 - Topografische kaart, 1981
 - Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

3 Assessmentrapport

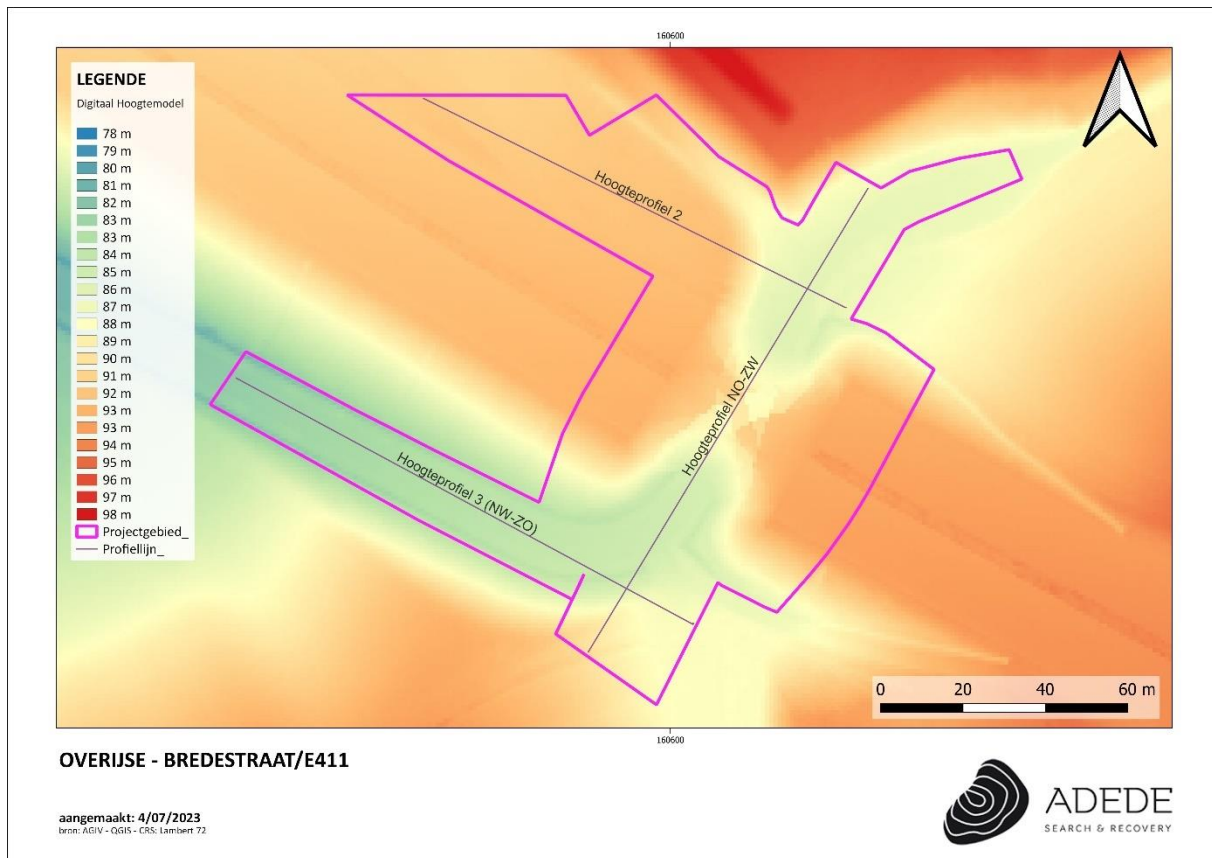
3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

Geografisch behoort Overijse (Maleizen) tot het Brabants leemplateau en het Dijleland. De Ijse, die Overijse van west naar Oost doorkruist, bevindt zich op circa 1,4km ten noorden van het plangebied. De regio heeft een kenmerkend heuvelachtig landschap gevormd door heuvelruggen doorsneden door diepe valleien van rivieren en bijrivieren. Op 1,5km ten oosten stroomt de Peerdebeek, op 2km ten zuidoosten de Moerlaanbeek.

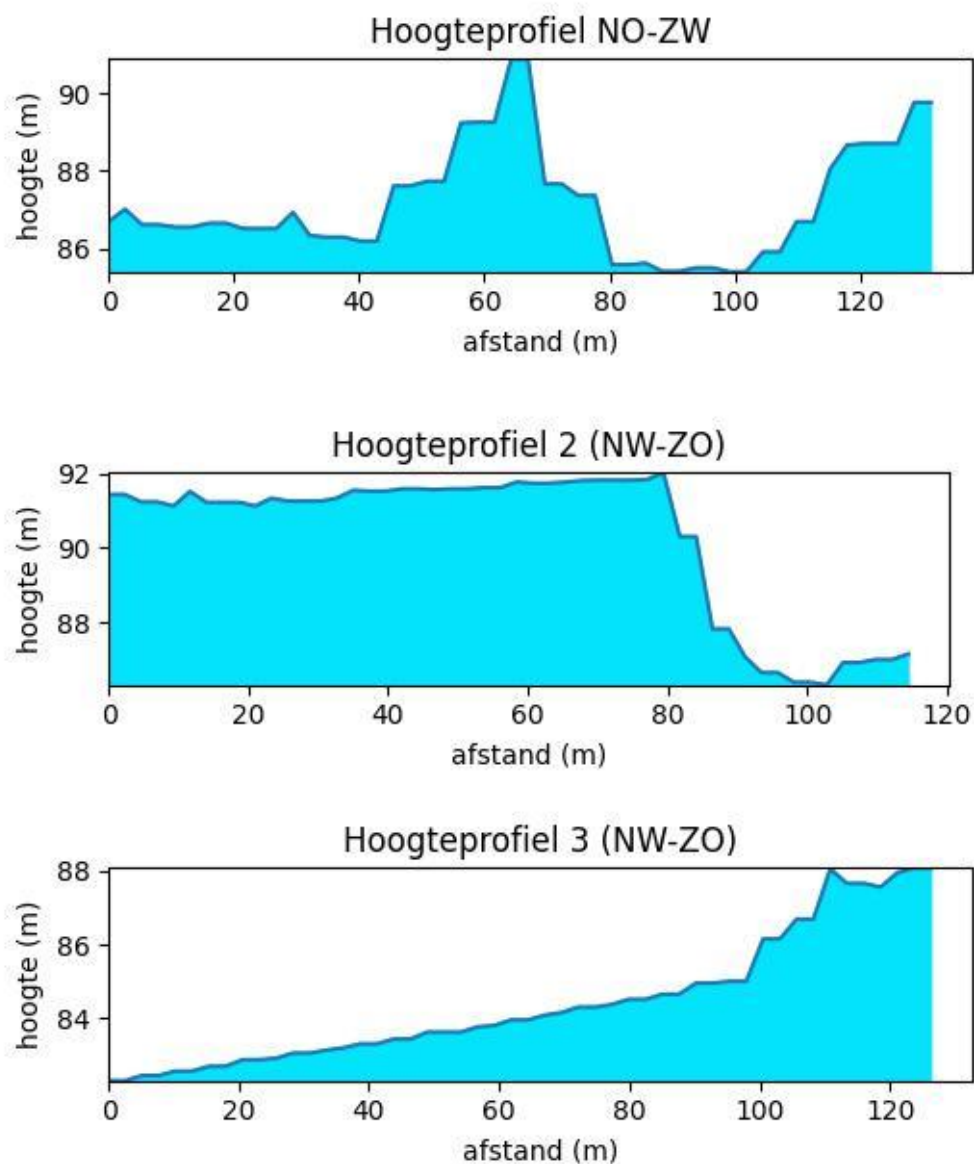
Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

Het projectgebied zelf bevindt zich op een hoogte van ca. 86m TAW en loopt licht op in noordelijke richting. Opvallend is wel dat de weg zelf iets dieper lijkt te liggen dan zijn directe omgeving. Mogelijks is de bodem hier dus afgegraven om de weg aan te leggen. In het zuidwesten van het projectgebied bevindt de bodem rondom de weg zich bijvoorbeeld op een hoogte van ca. 88 m TAW, terwijl de weg zelf op een hoogte van ca. 83 tot 85m TAW ligt.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).

De hoogtemodellen geven slechts tot op zekere hoogte een beeld van het reliëf binnen het projectgebied. Doordat de E411 (hoogte: ca. 91m TAW) het projectgebied kruist, verstoort dit de hoogteprofielen.

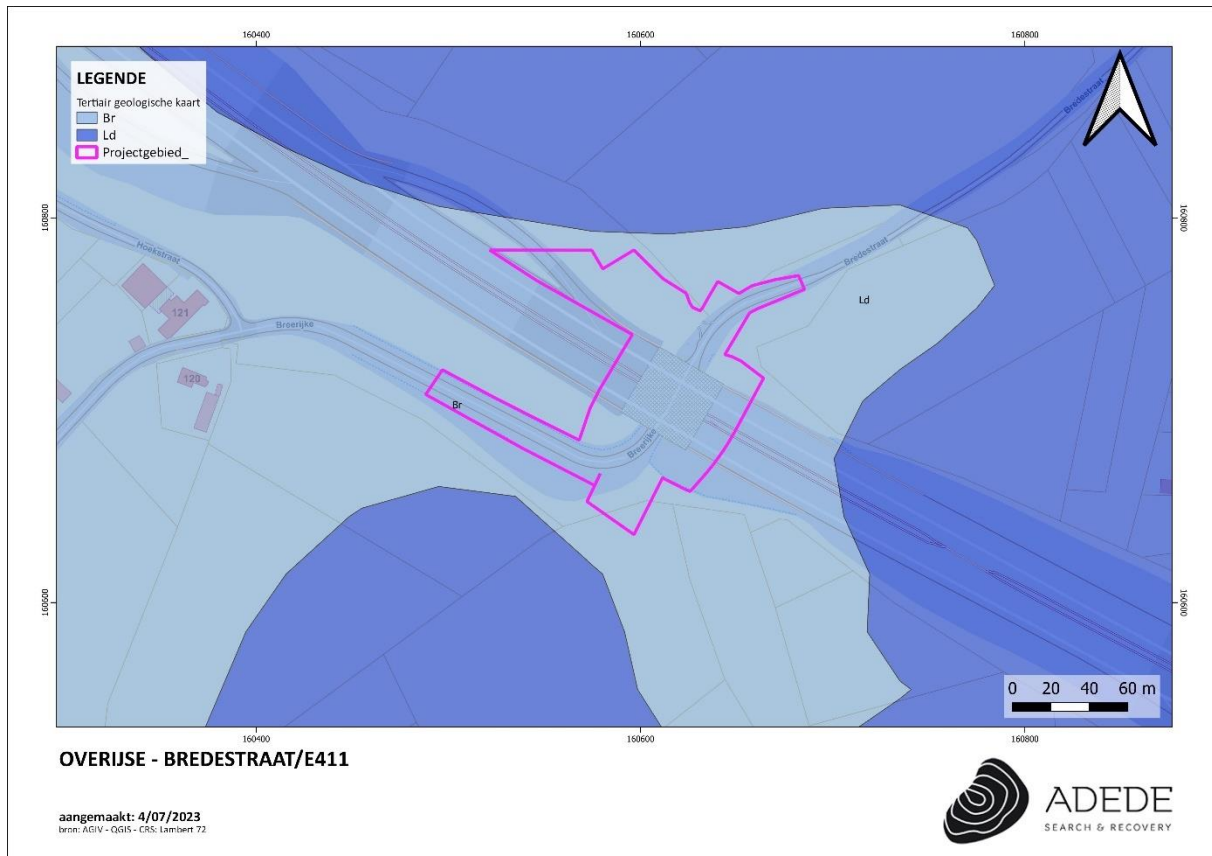
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

De Tertiair geologische kaart (1:50.000) geeft de lithologie van de afzettingen onder de Quartaire afzettingen weer.

Op de tertiair geologische kaart bevindt het hele projectgebied zich ter hoogte van de Formatie van Brussel. Deze formatie bestaat uit bleekgrijs fijn zand, is kalkhoudend, soms fossielhoudend, en bevat kiezel- en kalkzandsteenbanken.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Op de quartair geologische kaart valt het hele projectgebied binnen type 2. Bij dit profieltype zijn er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistocene sequentie. Dit profieltype is opgebouwd uit volgende lagen:

- Elpw: Dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holocene. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem.
- HQ: hellingsafzettingen van het Quartair

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

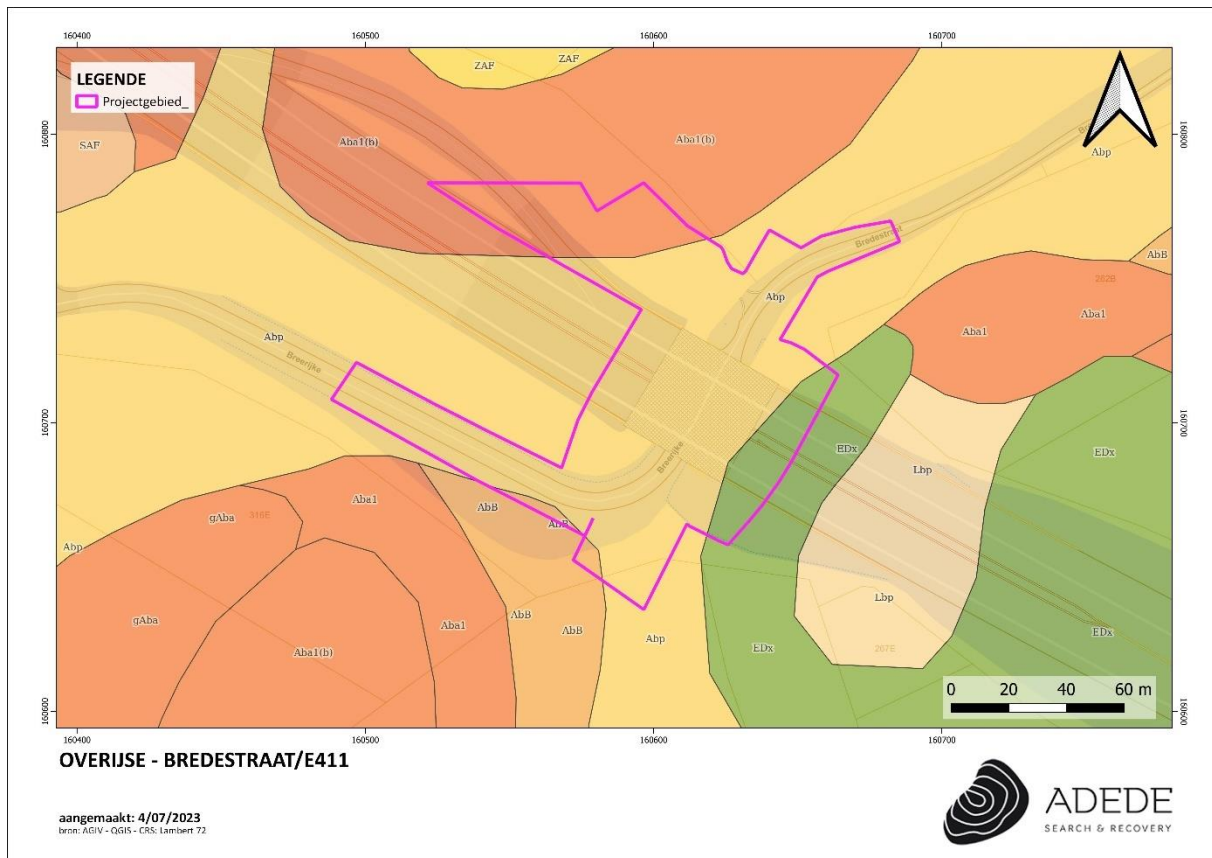
In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

De bodem binnen het grootste deel van het projectgebied staat gekarteerd als type 'Abp'. Dit is een droge leembodem zonder profiel. De Abp bodems komen voor in colluviale droge leemdepressies. Deze gronden bestaan uit leemmateriaal geërodeerd van de hoger liggende plateau gronden. De landbouwwaarde van de Abp gronden ligt één klasse lager dan die van de Aba gronden wegens het meestal geringe waterbergingsvermogen. Deze colluviale leemgronden zijn zeer geschikt voor graangewassen, maar iets minder voor suikerbieten.

Het oostelijk deel van het projectgebied staat aangeduid als type 'EDx'. Dit is een zwak tot matig gleyige kleibodem met onbepaald profiel. Deze gronden vertonen enige gelijkenis met bruine bodems. De humeuze bovengrond met zwakke blokstructuur gaat geleidelijk over naar het (zwaar) kleiig moedermateriaal. De ontwikkelingsdiepte bedraagt 40-50 cm. Soms komt onder de humeuze bovengrond een plastische en structuurloze kleilaag voor. Onder cultuur verdwijnen alle sporen van profielontwikkeling, zodat deze moeilijk kan bepaald worden. De inwendige ontwatering is gebrekkig ten gevolge van het hoog kleigehalte. In vochtige perioden zijn die bodems zeer nat; en bij aanhoudende droogte zijn er uitdrogingsverschijnselen. Deze bodems zijn moeilijk en slechts tijdens een korte nauwkeurig uitgekozen periode te bewerken. De opbrengst is wisselvallig en hangt af van de weersomstandigheden. Ze zijn geschikt voor weide, alhoewel uitdroging te vrezen is. De bodems komen voor waar de Tertiaire kleien dagzomen.

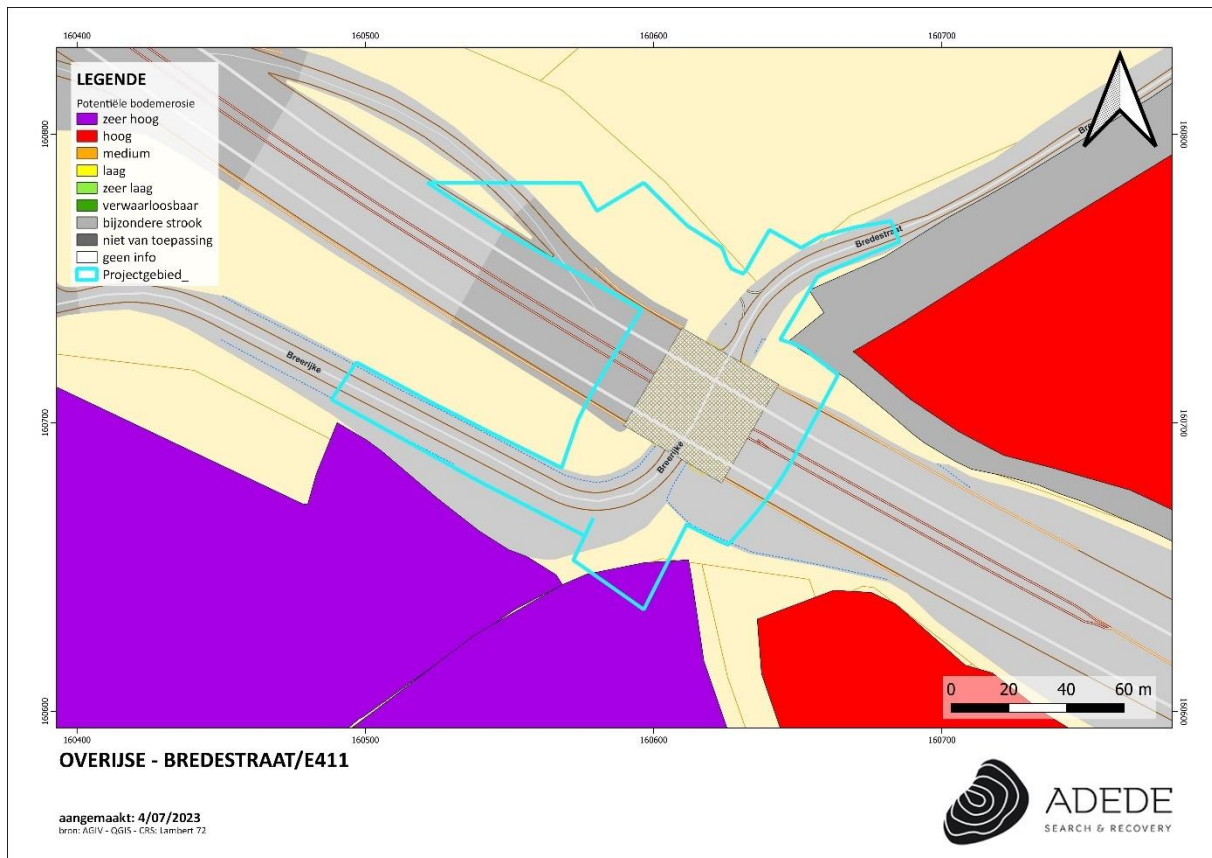
In een klein stuk in het zuidwesten van het projectgebied is het bodemtype AbB. Dit is een droge leembodem met textuur B of structuur B horizont. De niet gedifferentieerde gronden B, n.l. bronzones, zijn vooral gekenmerkt door een mozaïek van natte drainageklassen. De eenheid is gekoloniseerd door biez en andere moerasplanten. Omheen de drinkwaterputten voor het vee is het door vertrappeling uiterst modderig.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

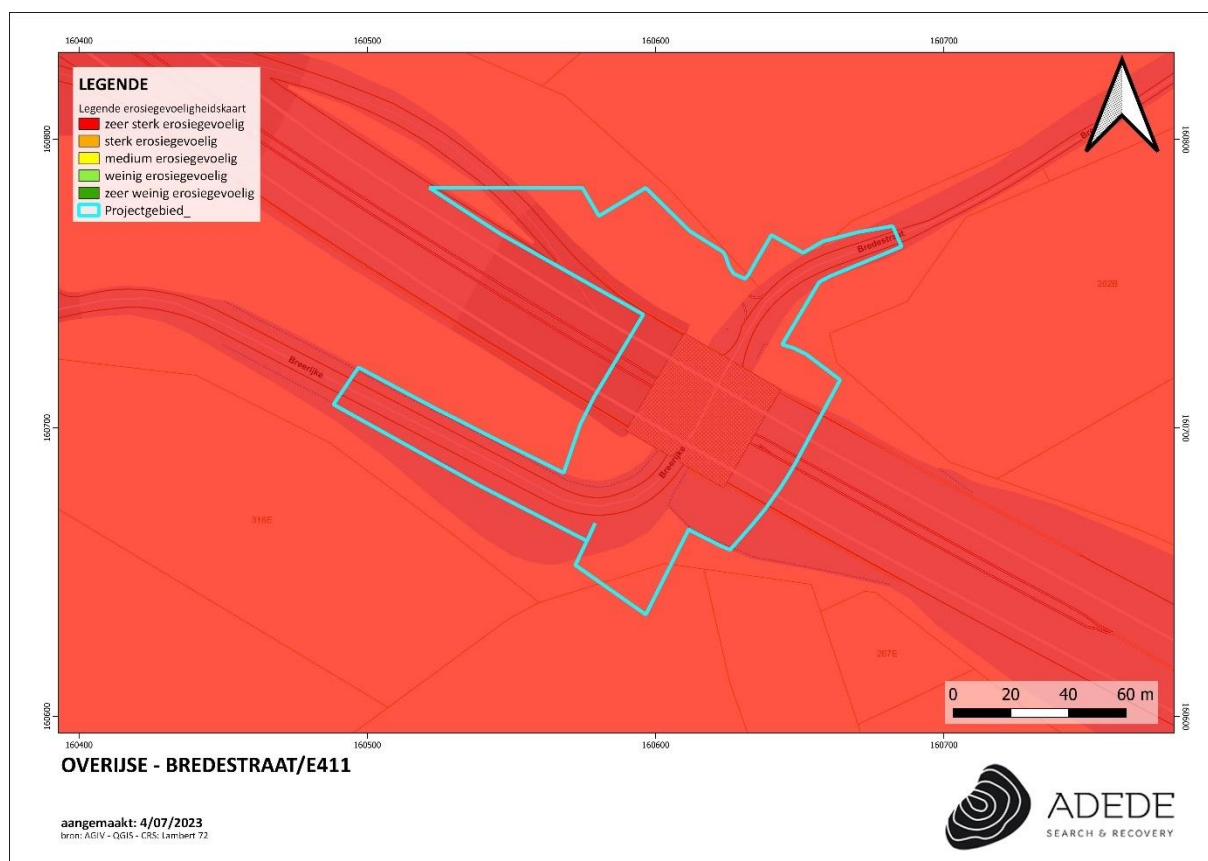
Het projectgebied is nog geen onderwerp geweest van een studie die de potentiële bodemerosie nagaat. Enkele percelen in de omgeving echter wel. Deze scores van 'zeer hoog' tot 'medium' wat de potentiële bodemerosie betreft.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

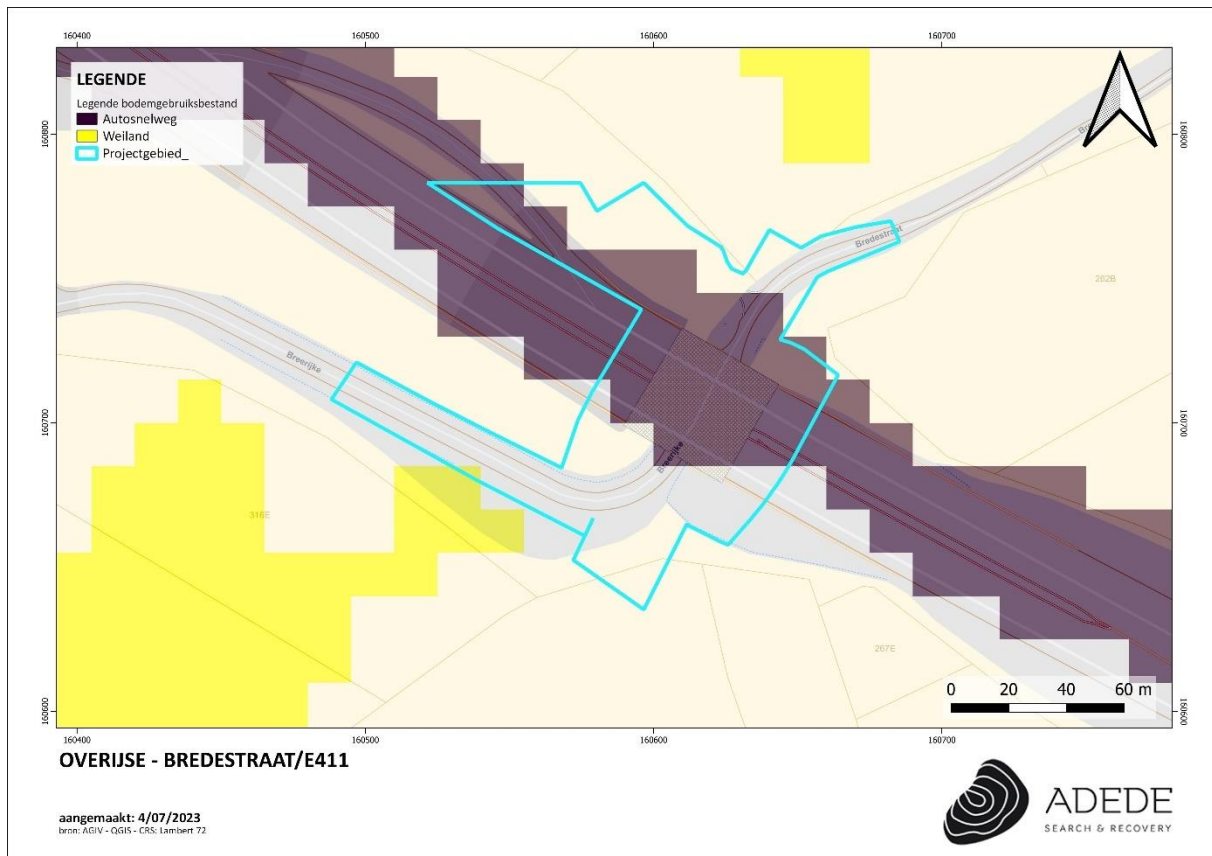
De gemeente Overijse, waarbinnen het projectgebied ligt- is aangeduid als 'zeer sterk erosiegevoelig'.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

Het grootste deel van het projectgebied staat op het bodemgebruikbestand aangeduid als 'autosnelweg'.

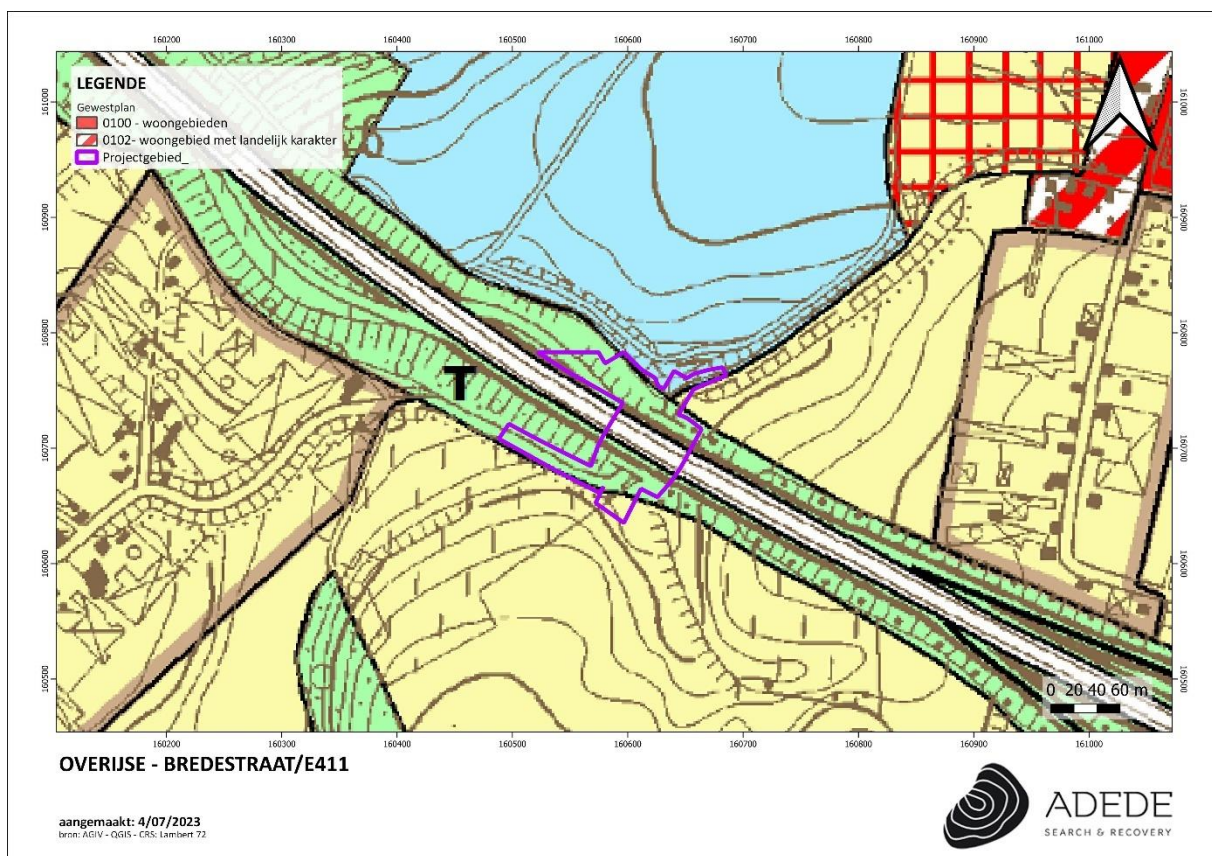
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Het projectgebied valt op het gewestplan binnen de volgende zones:

- Autosnelweg
- Natuurgebied (N): De natuurgebieden omvatten de bossen, wouden, venen, heiden, moerassen, duinen, rotsen, aanslibbingen, stranden en andere dergelijke gebieden.
- Bufferzone (T): De bufferzones dienen in hun staat bewaard te worden of als groene ruimte ingericht te worden, om te dienen als overgangsgebied tussen gebieden waarvan de bestemmingen niet met elkaar te verenigen zijn of die ten behoeve van de goede plaatselijke ordening van elkaar moeten gescheiden worden.
-

- Agrarisch gebied: De agrarische gebieden zijn bestemd voor de landbouw in de ruime zin. Behoudens bijzondere bepalingen mogen de agrarische gebieden enkel bevatten de voor het bedrijf noodzakelijke gebouwen, de woning van de exploitanten, benevens verblijfsgelegenheid voor zover deze een integrerend deel van een leefbaar bedrijf uitmaakt, en eveneens para-agrarische bedrijven. Gebouwen bestemd voor niet aan de grond gebonden agrarische bedrijven met industrieel karakter of voor intensieve veeteelt, mogen slechts opgericht worden op ten minste 300 m van een woongebied of op ten minste 100 m van een woonuitbreidingsgebied, tenzij het een woongebied met landelijk karakter betreft. De afstand van 300 en 100 m geldt evenwel niet in geval van uitbreiding van bestaande bedrijven.
- Gebieden met gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering¹

In 832 duikt voor het eerst de naam "Isca" op in een schenkingsbrief van Lodewijk de Vrome. Overijse werd in de loop van haar geschiedenis aangeduid als "Isquen", "Isca" en tot in de 20ste eeuw ook als "Overysche". Zowel Isca als Overijse zijn Keltische namen. Isca zou in het Keltisch verwijzen naar het water van de IJse. Overijse zou komen van "Over" wat bocht betekent van de rivier de IJse.

Tijdens de Gallo-Romeinse periode ontstonden twee banen die bepalend zijn voor Overijse: de Waalsebaan en de Nijvelsebaan. De Waalsebaan liep van Tombeek over Overijse naar Duisburg (mogelijks met zijtak via de huidige Hertweg). Een tweede baan is de Nijvelsebaan. Zij doet geen dorpskern aan en kruist de Waalsebaan. Verbesselt vernoemd nog een derde baan namelijk de Waversebaan, niet de hedendaagse, maar deze die de verbinding maakt tussen Waver en Hoeilaart via Rozieren over de Laan (de Huidige Hoeilaartsesteenweg). Deze baan heeft enkel betekenis als verbindingsweg. Volgens A. Wauters en Vande Putte was dit de oude baan tussen Brussel en Waver. Vanaf de 16de eeuw zou het verkeer tussen Brussel en Waver wel de centra van Overijse en Tombeek aandoen (de nieuwe Waalsebaan, vandaag de Brusselsesteenweg en Waversesteenweg). Volgens Verbesselt klopt deze stelling niet en was de baan over Tombeek via Overijse naar Brussel wel al langer van belang als verbindingsbaan.

Tussen de 9de en de 12-13de eeuw moet er op de Vronenberg (berg van de heer) aan de huidige hal op het Just. Lipsiusplein een grafelijke burcht gestaan hebben. Hier resideerde de gouvgraaft, later de hertog van Brabant. Rondom dit hof ontwikkelden zich verschillende adellijke geslachten waarvan de "Isca" of "IJse" het voornaamste ridderlijk geslacht was. Hun burcht was volgens Wouters gelegen ten oosten van het dorpscentrum langs de Dreef in het huidige domein Bisdom. Hiervan is enkel nog de omgrachting van de motte zichtbaar. Hun wapen is nog steeds te zien in het gemeentewapen (drie lelies van sabel op een grond van goud). Dit geslacht zal aan belang winnen wanneer de hertogen zich in de 12de eeuw vestigen in Tervuren.

Belangrijk voor de geschiedenis van Overijse was de vrijheidskeure die het in 1234 kreeg van de Brabantse hertog Hendrik II. Door deze hertogelijke bescherming en zijn gunstige ligging kende Overijse tot eind 15de eeuw een sterk groei en was het de belangrijkste gemeente in Brabant na de steden Brussel, Leuven, Zoutleeuw en Vilvoorde. Hierna zal de groei geremd worden. Bijkomend

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14291>
<https://www.beierij.be/geschiedenis-van-overijse/>

werd het dorp in 1489 platgebrand tijdens de opstand tegen de troepen van keizer Maximiliaan van Oostenrijk. Eind 15de eeuw werden de hertogelijke rechten verkocht aan Hendrik van Wittem, heer van Beersel.

Ancien régime

Na de heren van Wittem zal eind 16de eeuw de naam de Horne zijn intrede doen in Overijse via huwelijk. Op 19 oktober 1677 verhief Karel V de goederen van de heerlijkheid Yssche en Evere ten gunste van Eugeen-Maximiliaan van Horne-Baucignies (1631-1709) tot prinsdom, onder de naam van Horne. Dit prinsbisdom was samengesteld uit de dorpen Overijse en Rozieren. De meeste prinsen van Horne liggen begraven in de Sint-Martinuskerk van Overijse. Eind 17de eeuw bleef het prinsdom niet gespaard van rampspoed en tijdens een grote brand in 1692 verwoeste een grote brand nogmaals heel het centrum van Overijse. De kerk, de vrijheidshal en veel woningen werden geteisterd.

Na twee eeuwen de Horne kwam in de 18de eeuw het huis van Salm aan de macht, door het huwelijk van Maximiliaan Emanuel de Horne met Hendrica-Theresia-Norbertina van Salm in 1738. In 1745 werd Hendrica-Theresia-Norbertina ook prinses van Salm-Kyrburg. De laatste prinses van Horne is Maria-Theresia, vrouw van Yssche, zij overleed in 1783. Haar hart werd in de familiegrafkelder bijgezet. De laatste heer van Overijse was prins Frederik, prins van Salm-Kyrburg (gestorven in 1794).

Het kasteel Isque, nu school, was het oude goed van de heren van Wittem en later verbouwd onder de Hornes. Na de Franse Revolutie werd het domein, samen met de rest van Overijse, in 1794 door de Franse republiek aangeslagen. De familie kreeg in 1817 onder Hollands bewind de goederen die toen sterk gekrompen waren terug in handen en kocht de verloren goederen, waaronder het kasteel Isque, bij een openbare verkoop terug. In 1824 zal ze desalniettemin definitief uit Overijse verdwijnen.

Parochie

In het zelfde jaar dat Overijse zijn charter met vrijheden kreeg, in 1234, werd het patronaatschap van Overijse door de hertogen van Brabant overgedragen aan de abdij van Hertogendal (Val-Duc) te Hamme-Mille tot het einde van het ancien régime. Voorheen berustte dit recht bij de hertogen van Brabant.

Overijse kende vanaf de tweede helft van de 13de eeuw ook een eigen begijnhof, het begijnhof Mariëndal met als stichtingsdatum 1264 door de abdij van Hamme-Mille. De laatste drie

begijnenhuisjes werden afgebroken in de tweede helft van de 20ste eeuw. Vandaag blijft hier enkel de als monument beschermde kapel en een bron van over.

Bij aanvang in de 17de eeuw was de parochie van Jezus-Eik (zie Onze-Lieve-Vrouwkerk) afhankelijk van Tervuren en in het bezit van de hertogen van Brabant. Het patronaatschap behoorde toe aan de Abdij van het Park. Jezus-Eik werd tussen 1796 en 1810 even een zelfstandige gemeente, maar werd hierna bij Overijse gevoegd.

19de eeuw

Rond 1830 was Overijse nog steeds uitsluitend een landbouwgemeente met verspreid enkele grote pachthoven waaronder: Terrest, Terspauw, Terdekt, Terholst en Ter Geieten. De Ferrariskaart (1771-1778) geeft nog een goed beeld van het landelijke Overijse eind 18de eeuw. Hierop is te zien wat er nog rest aan bossen. Verspreid over Overijse zijn nog een aantal kleinere bossen zichtbaar met hiertussen een oud landbouwareaal. Veel bostoponiemen geven dit nog aan. Opvallend is de toenmalige grens van het Zoniënwood, waarbij nagenoeg nog heel Jezus-Eik werd ingenomen door het woud, alvorens het in de 19de eeuw na ontbossing zou evolueren tot een agrarisch dorp. Ook Maleizen was nog grotendeels bebost.

Sinds de oprichting van het koninkrijk België tot het eind van de 19de eeuw was Overijse een overwegend liberale gemeente, met een liberaal gemeentebestuur. Eind 19de eeuw (1885) namen de katholieken het bewind over. Dit manifesteerde zich in de bouw van (nieuwe) kerken in de verschillende gehuchten. Het einde van de 19de eeuw werd ook gekenmerkt door de scholenstrijd. In 1881 werd er in het centrum van Overijse een gemeenteschool opgericht, maar door het katholieke verzet kende die weinig succes. En in 1885 werden er drie vrije scholen aangenomen. Deze werden tijdens het ambt van de volgende liberale burgemeester (1890) opgeheven en de gemeentescholen werden opnieuw drie gemengde scholen. Hierna waren de katholieken weer aan zet en dat bleef zo gedurende gans de 20ste eeuw.

Tijdens de 19de eeuw zal het centrum van Overijse steeds meer verstedelijken waarbij de Heuvelstraat aan belang won als handelsstraat en verder volgebouwd werd. Pas in de 20ste eeuw zal de eind 19de-eeuwse aangelegde Stationsstraat deze positie overnemen en midden 20ste eeuw verschuiven ook de marktactiviteiten van het Just. Lipsiusplein naar het Stationsplein.

Druiventeelt (eind 19de-eeuw tot na de Tweede Wereldoorlog)

Overijse zal door de ontwikkeling van de druiventeelt in serres een enorme economische impuls krijgen. Geografisch gezien zijn de heuvelruggen en vruchtbare leemgrond zeer geschikt voor deze teelt. Ook de nabijheid van Brussel als afzetmarkt was van doorslaggevend belang. De geschiedenis van de Belgische tafeldruif begon in 1865 door toedoen van Felix Sohie (1841-1929) uit Hoeilaart. Hij liep school aan de tuinbouwschool van Vilvoorde en trad in dienst als hovenier bij een baron in Huldenberg die een druivenserre bezat. In 1865 richtte hij met geleend kapitaal een eerste eigen serre op. In 1877 bezat de familie Sohie al 160 serres. Ze verkochten hun product tot in Parijs en Londen. De naburige dorpen begonnen ook met het telen van druiven in serres. Overijse volgde vanaf 1878 met de gebroeders Danhieux. Hun eerste serres waren gelegen in de vandaag naar hen genoemde Gebroeders Danhieuxstraat. E.J. Rigaux hecht in zijn werk van 1888 nog niet veel belang aan de druiventeelt en meldt bij Nijverheid slechts "eene menigte serren" zonder verder uitleg. Pas op het einde van de 19de eeuw werd het belang van de teelt zichtbaar in het landschap.

Door de aanwezigheid van een ingeweken elite ten zuiden van Brussel op de grens met het Zoniënwoud, kreeg ook de handel in de druiventeelt een kans. Bovendien profiteerde de gemeente van de steenweg Brussel-Waver om zich in winstgevende tussenhandel in landbouwproducten te specialiseren. In 1885 dienden de gemeenten Hoeilaart en Overijse een aanvraag in bij de Nationale Maatschappij der Buurtspoorwegen voor de aanleg van een tramlijn Brussel-Overijse. Deze tram moest het vervoer van steenkool, ijzer, hout en andere grondstoffen verzekeren, evenals de export van druiven. De lijn werd geopend in 1894. In de jaren 1950 werd deze tramverbinding stopgezet.

De druiventeelt zorgde in de gemeente voor een enorme expansie van serres wat gedurende bijna een eeuw het uitzicht van het landschap bepaalde. Een tweede bloeiperiode voor de druiventeelt brak aan tussen de twee wereldoorlogen. Overijse zal het na enige tijd "winnen" van Hoeilaart daar het meer uitbreidingsmogelijkheden had. In 1928 had Overijse het hoogste kadastraal inkomen van het land. De serres die massaal gebouwd werden gaven aan Overijse en Hoeilaart niet alleen de benaming "glazen dorpen", maar veranderden ook sterk het voorheen agrarische landschap. De rijk geworden serristen etaleerden hun welstand door de bouw van villa's, vaak op een helling in het midden van hun bedrijf.

Voor hun opleiding konden serristen vanaf 1913 naar de tuinbouwschool in Terhulpen gespecialiseerd in druiven- en fruitboomteelt. In 1942 werd hier door de provincie een onderzoeksstation voor druiventeelt toegevoegd. In 1964 werd er een Vlaams filiaal geopend in Overijse op Solheide, op het bedrijf bij serristenvilla Raussens.

Sporen van tijdens de Tweede Wereldoorlog

In aanloop naar de Tweede Wereldoorlog werd de KW-Linie (tussen Koningshooikt (Lier) en Waver) gebouwd als verdedigingslinie om België te beschermen tegen een Duitse inval. Verschillende bunkers hiervan liggen op het grondgebied van Overijse. In de gemeente werden tijdens de Tweede Wereldoorlog negen schuilkelders gebouwd door de bezettende overheid ter bescherming tegen mogelijke luchtbombardementen. In de literatuur is sprake van de bouw van negen kelders, maar van slechts acht kelders is de locatie gekend: twee kelders onder het Stationsplein, één kelder onder het oorlogsgedenkteken aan het Just. Lipsiusplein, één onder het Just. Lipsiusplein aan de oude hal, één kelder in het talud van de Waversesteenweg, één kelder in het talud van de Nijvelsebaan (nabij het kruispunt met de Waversesteenweg), één kelder aan de kruising tussen de Brusselsesteenweg en de Vuurgatstraat (niet meer zichtbaar) en een waarschijnlijk verdwenen kelder aan het begin van de Vuurgatstraat, afgebroken voor de aanleg van de E411 eind jaren 1950. Ook in Hoeilaart werd er tijdens de Tweede Wereldoorlog een dergelijke schuilkelder gebouwd.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

In opdracht van Keizerin Maria-Theresia en Keizer Jozef II werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst grootschalig en systematisch topografisch gekarteerd. De 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten werden geklasseerd volgens bundels en vergezeld van een beschrijvende tekst om zo de leemtes van de bestaande topografische kaarten op te vullen. Het in kaart brengen gebeurde onder leiding van generaal Joseph-Jean-François Graaf de Ferraris (1726-1814) met als resultaat een Kabinetskaart in drie exemplaren. Het exemplaar, bestemd voor de Oostenrijkse gouverneur Karel van Lotharingen, is heden in bezit van de Koninklijke Bibliotheek Albert I te Brussel. De andere exemplaren bevinden zich in het Rijksarchief in Den Haag en het Kriegsarchiv te Wenen. De Ferrarisatlas had tot doel een militaire kaart te zijn, waarbij de details niet de voornaamste zorg waren, maar eerder de algemene aanduiding van hagen, grachten, rivieren en gebouwstructuren.²

Op de kaart van Ferraris lijkt het projectgebied helemaal in gebruik te zijn als akker en/ of weiland. Het bevindt zich in een landelijke omgeving.

² http://www.ngi.be/Common/ferraris_nl.pdf

Ca. 600 meter ten zuiden bevindt zich een gehucht 'Malaise'. Net ten noorden van het projectgebied lag een bos, het 'Bois d' Agar', een uitloper van het Zoniënwood.

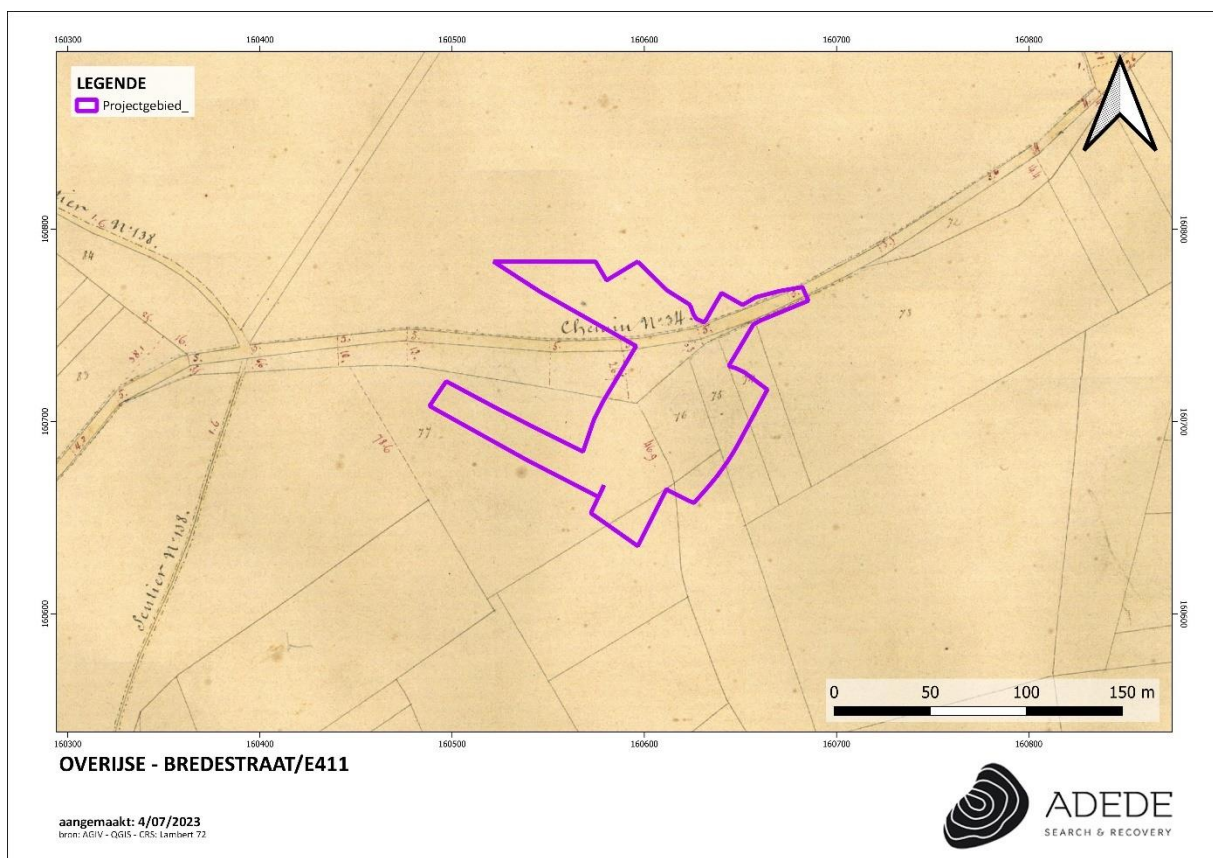
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.2 Atlas der Buurtwegen (1840)

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841 met als doel ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Er werd dus een inventarisatie gemaakt van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdienstbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). In de periode 1843-1845 werd per toenmalige gemeente een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen. Een atlas is samengesteld uit overzichtsplannen, detailplannen en tabellen. Overzichtsplannen zijn één of meerdere plannen van de betreffende atlasgemeente met aanduiding

van de omtrekken van deelgebieden, die genummerd zijn; de nummering van de deelgebieden verwijst naar het nummer van het detailplan; de schaal waarin de overzichtsplannen zijn opgemaakt is meestal 1/10.000. Detailplannen zijn meestal opgemaakt op kaartschaal 1/2.500; in enkele gevallen zijn ze opgemaakt op een andere schaal, bijvoorbeeld in stedelijke centra en buitengebieden). De tabellen die in de atlassen zijn opgenomen bevatten de wegkarakteristieken, het nummer van de buurtweg, de lengte, de oppervlakte ...-, tabellen van de eigenaars van de aangelande percelen, tabellen van grondinneming.

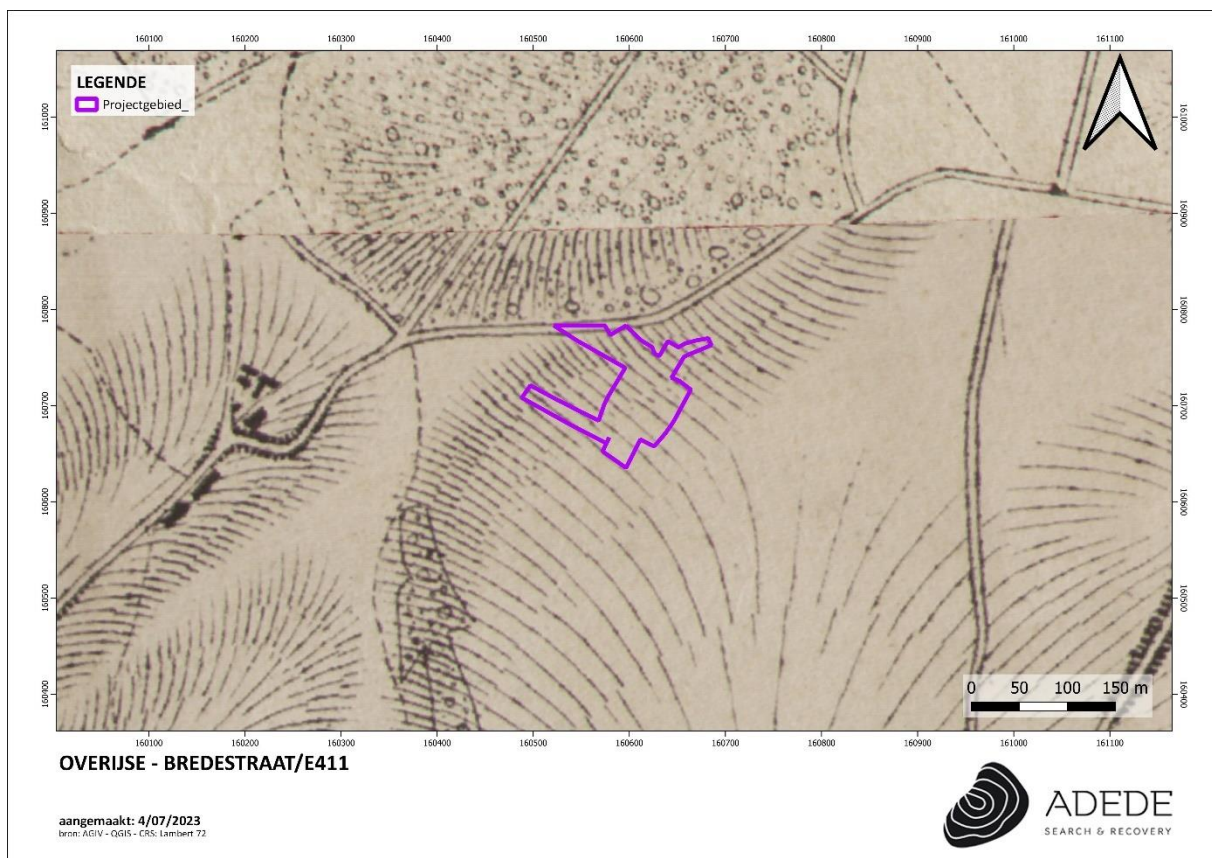
Op de Atlas der Buurtwegen bevindt zich –in tegenstelling met de situatie op de Ferrariskaart- net ten noorden van het projectgebied een weg. Deze wordt weergegeven als ‘Chemin nr. 34’ Deze lijkt grotendeels de voorganger te zijn van de huidige Bredestraat/Breerijke. Deze straat lijkt recent echter te zijn verlegd om de E411 te kruisen aangezien de huidige Bredestraat ter hoogte van het projectgebied schuiner ligt, om dan het verloop van de weg op de Atlas der Buurtwegen te volgen.

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.3 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

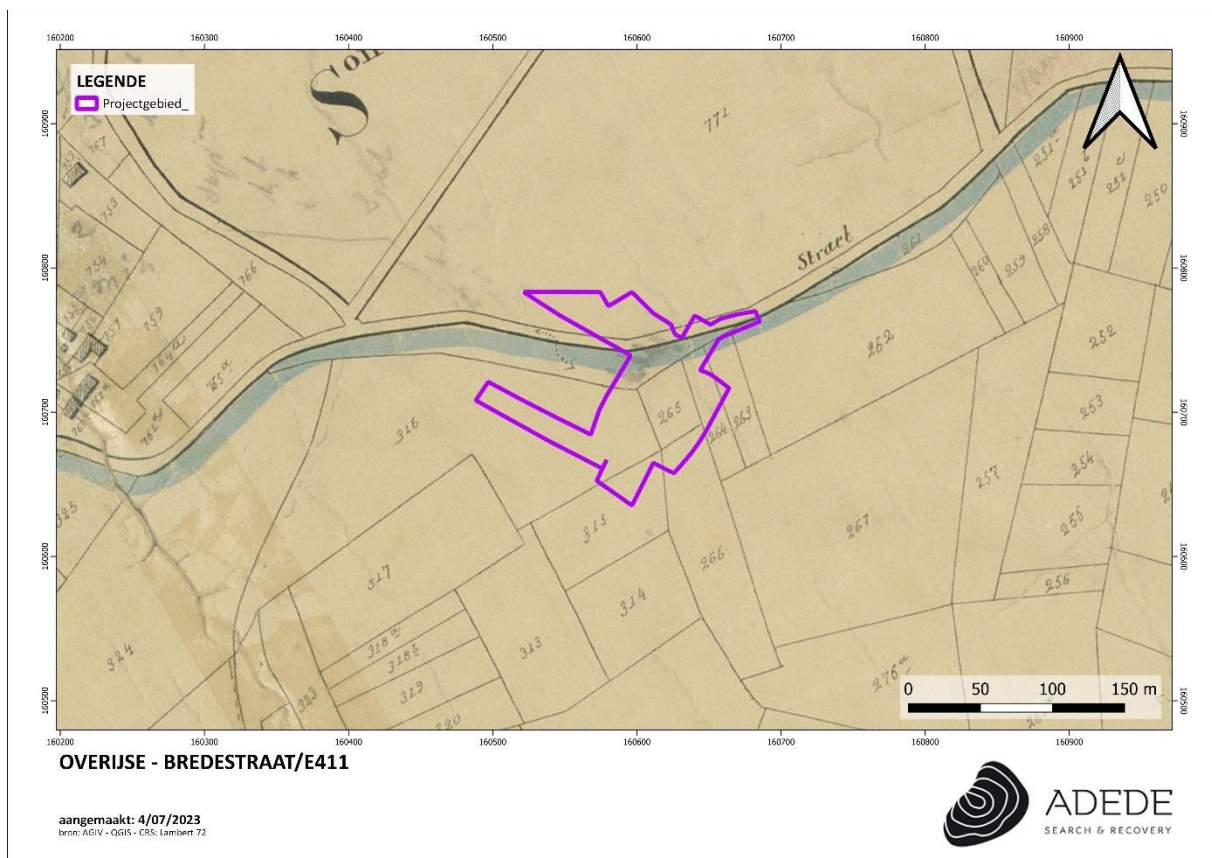
Philippe Vandermaelen was een autodidact cartograaf die vanwege zijn eerdere verwezenlijkingen op vlak van cartografie vanaf 1831 nauw samenwerkte met de overheid. Aanvankelijk was zijn opdracht het karteren van de grenzen op basis waarvan de onderhandelingen gevoerd werden tussen België en Holland. Hij maakte van zijn bevoorrechte positie bij de overheid gebruik om de hand te leggen op de handgeschreven plannen van de gemeentelijke kadasters en verwierf ook de bestaande driehoeksmetingen. Hij stuurde zijn topografen uit naar de negen provincies om er de nodige opmetingen te doen en publiceerde twee topografische kaarten van België: de kaart op schaal 1:80.000 in 25 folio's – een meesterwerk van de lithografie – was volledig voltooid in 1853, terwijl de 250 folio's van de kaart op schaal 1:20.000 verschenen tussen 1846 en 1854.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.4 Kaart van Popp (1842 – 1879)

De Popp-kaarten zijn een verzameling kadasterkaarten die in de 19de eeuw werden uitgegeven door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp. Deze kaarten waren in feite een gecommmercialiseerde versie van het toenmalige kadaster van België en bevatten dus veel gegevens over perceelsindeling, maar zonder detailwerking.

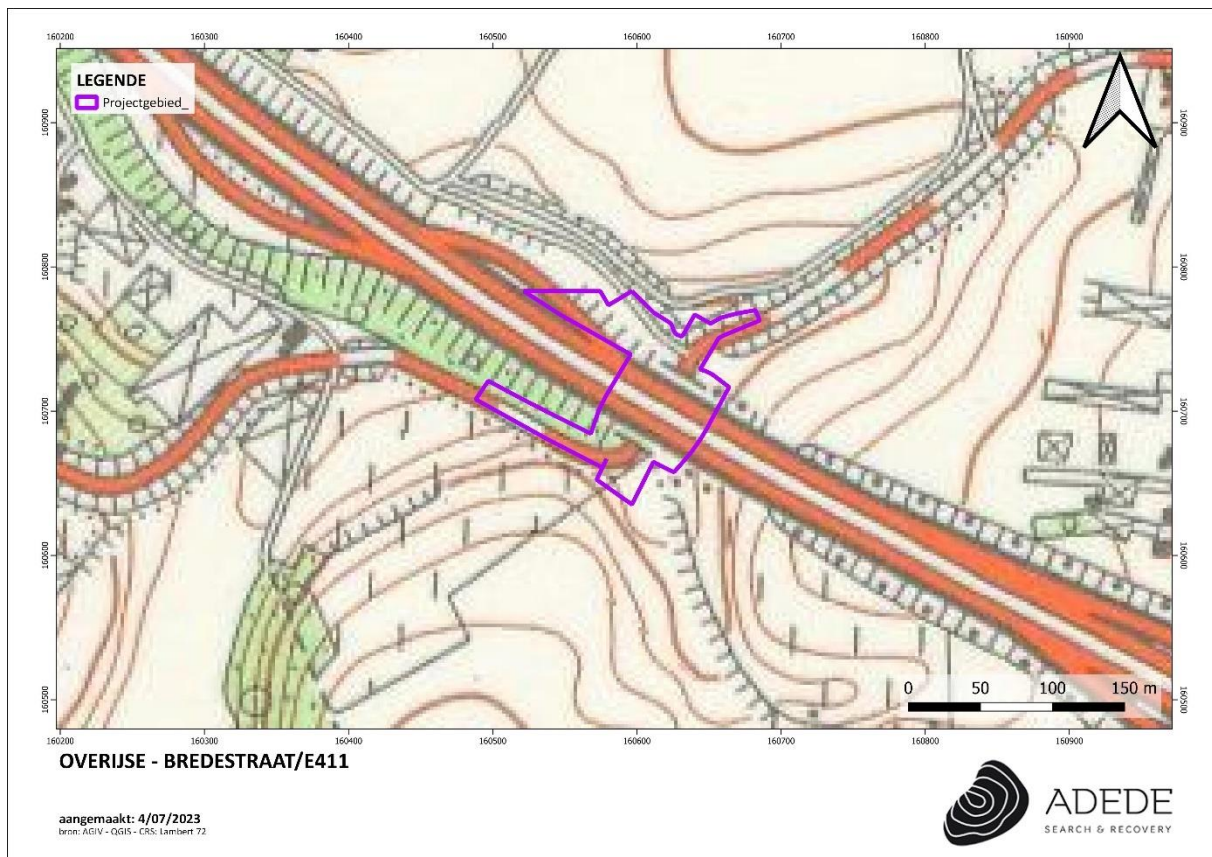
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.2.1 Topografische kaart 1981

Terwijl op de voorgaande historische kaarten geen sprake is van enige verandering binnen of in de directe omgeving van het projectgebied, schetst de topografische kaart van 1981 een heel ander beeld.

In het begin van de jaren 1960 werd namelijk de E411 opengesteld.³ Deze snelweg kruist het projectgebied. De Bredeweg werd duidelijk wat meer in zuidelijke richting omgeleid om ter hoogte van het projectgebied de E411 te kruisen. Afgaand op het Digitaal Hoogtemodel (zie 3.1), is deze weg allicht wat ingegraven om op een lagere diepte dan het natuurlijke maaiveld onder de E411 door te lopen.

Er kan dus gesteld worden dat de Bredeweg ter hoogte van het projectgebied geen historische voorganger kent, en dat dit stuk van de baan ca. 60 jaar oud is.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van 1981

³ [https://www.wegenwiki.nl/E411_\(Belgi%C3%AB\)](https://www.wegenwiki.nl/E411_(Belgi%C3%AB))

3.3.1 Luchtfoto 1971

Aangezien de E411 in het begin van de jaren 1960 werd aangelegd, is op deze luchtfoto de Bredestraat/Breerijke reeds omgeleid om ter hoogte van het projectgebied de E411 recht te kruisen. In de omgeving van het projectgebied bevinden zich landbouwgronden.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.

3.3.2 Luchtfoto 1979-1990

In vergelijking met de hiervoor besproken luchtfoto, zijn er op deze foto binnen en in de directe omgeving van het projectgebied wat meer bomen te zien.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

3.4.1 Archeologische nota's en onderzoek in de omgeving

- Naar aanleiding van de aanleg van een gasleiding doorheen Overijse, werd in 2019 een bureauonderzoek uitgevoerd door BAAC Vlaanderen. Omdat het plangebied integraal verstoord was en waar nodig reeds archeologisch werd onderzocht tijdens het uitgevoerde archeologisch bodemonderzoek met ingreep in de bodem (paleolandschappelijk

bodemonderzoek en archeologische begeleiding; 2017/067) en het aanleggen van de huidige gasleiding, was er geen potentieel op kennisvermeerdering.⁴

- In het kader van werken aan de R0 en de E411 (vlakbij het projectgebied), werd in 2021 een bureauonderzoek uitgevoerd door Vlaams Erfgoed Centrum. Op basis van het bureauonderzoek werd geen verstoring van potentieel intact aanwezige archeologische resten verwacht, dit op basis van reeds intensieve verstoringen in het verleden.⁵

- Voor een verkaveling in de Bredestraat in Overijse werd in 2017 een bureauonderzoek uitgevoerd door Bouwen & Milieu nv. Op basis van het bureauonderzoek werd het potentieel op aanwezigheid van bodemsporen uit voornamelijk de middeleeuwen tot de Nieuwste Tijd als hoog ingeschat. Bijgevolg werd verder onderzoek noodzakelijk geacht.⁶

Uit het proefsleuvenonderzoek blijkt dat het terrein geen relevante archeologische sites bevat. Op het terrein kon worden vastgesteld dat de top van de Bt-horizont of C-horizont geen archeologisch relevante waarden opleverden waardoor de middelhoge verwachting naar nederzettingssites kan bijgesteld worden naar een lage verwachting. Alle verzamelde data en vaststellingen tijdens het proefsleuvenonderzoek leiden tot de conclusie dat het terrein een laag tot nihilistisch kennis- en datapotentieel heeft.⁷

- Naar aanleiding van de aanleg van een terrein voor grondverbetering (in het kader van rioleringswerken) langsheen de Terhulpensesteenweg in Overijse, werd in 2019 een bureauonderzoek uitgevoerd door ABO nv. Aangezien het terrein een zeker archeologisch potentieel had dat bedreigd werd door de geplande werken, werd verder onderzoek aanbevolen.⁸

Er werd bij het verdere onderzoek één antropogeen spoor aangetroffen dat lineair doorliep over de drie werkputten. Binnen het kijkvenster in werkput 2 werd begonnen dit spoor te couperen. Op geringe diepte werd duidelijk dat het spoor werd veroorzaakt door een asbesthoudende drainagebuis. De coupe werd dan ook gestaakt en het spoor valt eerder te beschouwen als een recente verstoring. De enige vondst bestond uit de losse vondst van een metalen nagel.⁹

⁴ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/11263>

⁵ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/19825>

⁶ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/14801>

⁷ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/21324>

⁸ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/11257>

⁹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/15182>

3.4.2 CAI Indicatoren

In de directe omgeving van het projectgebied zijn redelijk weinig CAI-meldingen. Bovendien verwijzen er enkelen naar onderzoek dat geen sporen van menselijke activiteit kon ontdekken.

Ca. 600 meter ten zuidoosten van het projectgebied werden wel enkele (paal)kuilen aangetroffen; deze konden echter niet gedateerd worden.

In de ruimere omgeving van het projectgebied verwijzen de meeste CAI-meldingen naar sporen uit de late middeleeuwen die gelinkt zijn aan voornamelijk landbouwactiviteit (hoeves, leem, houtskool).

CAI-melding	Locatie	Datering	Beschrijving
222862 ¹⁰ 982429 ¹¹ Archeologische opgraving	580m ZO		Kuilen en paalkuilen. Door de slechte bewaring en de vrij grote verstoringen kon echter geen samenhang gevonden worden tussen de verschillende paalkuilen. Door het ontbreken van materiaal is ook een datering niet mogelijk gebleken, maar op basis van uiterlijke kenmerken wordt een eerder recente datering verondersteld. ¹²
983201 ¹³ Proefsleuvenonderzoek	600m NO	/	Geen relevante sporen ontdekt
980165 ¹⁴ Proefsleuvenonderzoek	640m O	Nieuwste tijd	Recente, asbesthoudende drainagebuis. Lichte ploegsporen in het westelijk deel van het onderzoeksgebied bevestigen het gebruik als akkerland.
980359 ¹⁵ Proefsleuvenonderzoek	820m O		Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd geen enkel antropogeen spoor aangetroffen. In het zuiden van werkput 1 werd wel een natuurlijk spoor aangetroffen wat mogelijk geïnterpreteerd kan worden als een boomval. Er zijn ook geen artefacten aangetroffen. De toplaag van het terrein is

¹⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/222862>

¹¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/982429>

¹² <https://oar.onroerenderfgoed.be/item/6322>

¹³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/983201>

¹⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/980165>

¹⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/980359>

			een ploeglaag. Daar onder is de natuurlijke bodem aanwezig waardoor de afwezigheid van archeologisch sporen en artefacten verklaard kan worden door geen menselijke activiteit in het verleden.
4887¹⁶ Kaartstudie	830m NO	18 ^{de} eeuw	Hoeve: Hoeve Regemeuter, zichtbaar op de Ferrariskaart (1778)
1340¹⁷ Kaartstudie, Erfgoedonderzoek	900m NNW	Volle middeleeuwen	Hoeve: Hof te Beverieren
211268¹⁸ Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem	670m ZO	Late middeleeuwen	ronde kuil met diameter van 1 m en bijmening van houtskool, fragmentjes verbrande leem en 5 fragmenten van een grijsbakkende teil met 3 geknepen standvinnen. Te dateren tussen 1050 en 1550. 6 m ten oosten van de kuil: een greppel van 1 m breed, gelijkaardige kleur maar bevatte slechts enkele stukjes houtskool.
2689¹⁹ Historische studie Erfgoedonderzoek	1.450m O	18 ^{de} eeuw	Hof te Reutenbeek. Dit is een gesloten hoeve met kern uit de 18de eeuw, gelegen in het gelijknamige nog landelijke gehucht ten zuiden van de dorpskern van Overijse en ten westen van het gehucht Tombeek. De hoeve is ook bekend onder volgende benamingen: Paradijshof, later Borremanshof, naar de eigenaar begin 19de eeuw en recent pachthof van Vanden Waeyenberg, naar de laatste actieve uitbater. Het hof staat op de Ferrariskaart (circa 1770-1778) aangeduid als U-vormige hoeve

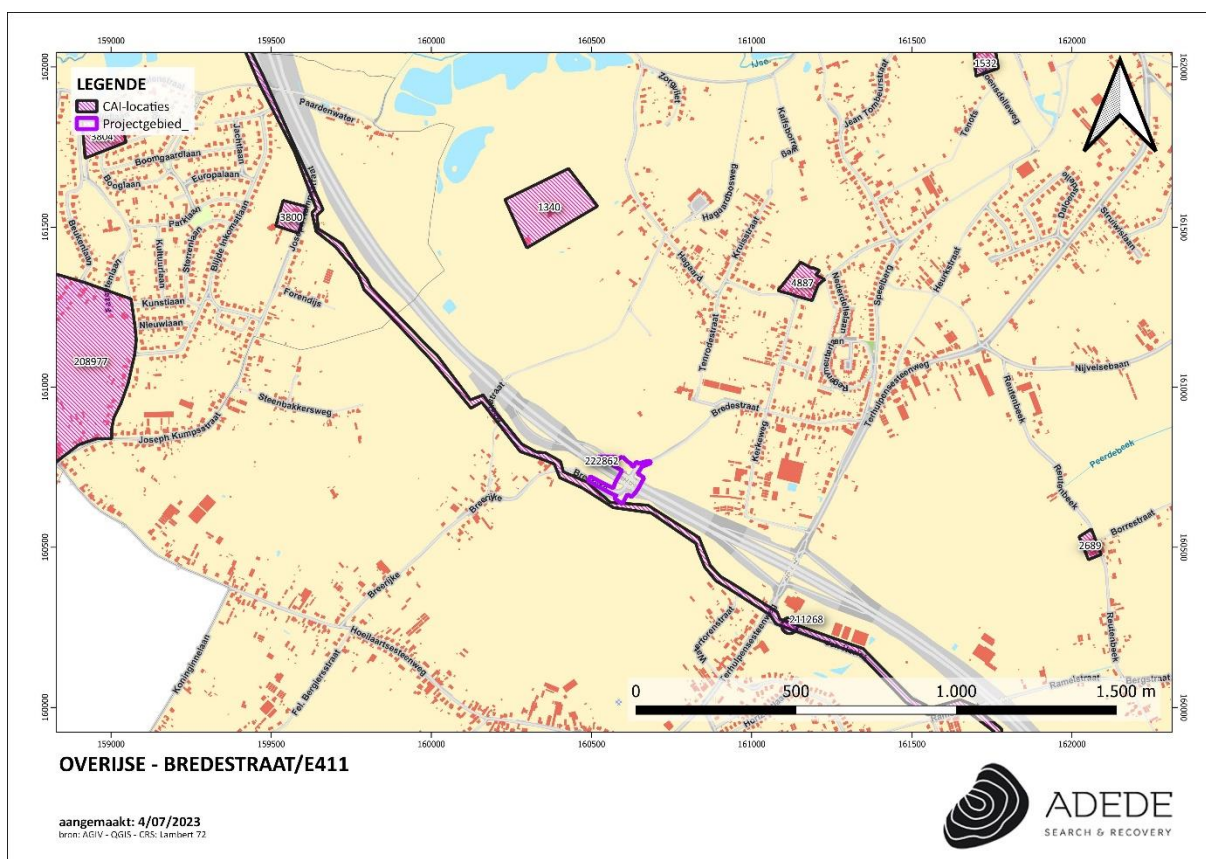
¹⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/4887>

¹⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/1340>

¹⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/211268>

¹⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/2689>

			geopend naar het oosten en aangeduid als pachthof "Terdeck" ²⁰
3800²¹ Erfgoedonderzoek	1.320m NW	Late middeleeuwen	Hof te Farendijs, Laatmiddeleeuwse hoeve, zichtbaar op de Ferrariskaart.
208977²² Kaartstudie	1800m W	18 ^{de} eeuw	Slagveld (niet gespecificeerd dewelke), zichtbaar op de Ferrariskaart.

Figuur 18. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

²⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40495>

²¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/3800>

²² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/208977>

4 Besluit

In het kader van de aanvraag tot een omgevingsvergunning voor de heraanleg van de Bredestraat in Overijse en de renovatie van de brug van de E411 over deze straat, werd door ADEDE BVBA een bureaustudie uitgevoerd in het kader van het opstellen van een archeologische nota met uitgesteld traject.

Het doel van dit onderzoek is driedelig. Allereerst wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Vervolgens wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten bewaard zijn en in hoeverre ze bedreigd zijn door de geplande bouwwerken. Ten slotte wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is. Op basis van beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan-of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het onderzoeksgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk een archeologische verwachting naar voor te schuiven ten einde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

Het plangebied ligt op een hoogte van ca. 86m TAW op een heuvelrug, op ongeveer 1 kilometer afstand van dichtstbijzijnde waterloop (IJssel). Een deel van het studiegebied staat gekarteerd bij bodemtype Abp'. Dit is een droge leembodem zonder profiel. Verder betreft het plangebied bodemtype 'EDx'. Dit is een zwak tot matig gleyige kleibodem met onbepaald profiel

De CAI-locaties in de omgeving helpen om een verwachting te bepalen naar mogelijke archeologica op het plangebied. In de directe omgeving van het projectgebied zijn redelijk weinig CAI-meldingen. Bovendien verwijzen er enkelen naar onderzoek dat geen sporen van menselijke activiteit kon ontdekken. Ca. 600 meter ten zuidoosten van het projectgebied werden wel enkele (paal)kuilen aangetroffen; deze konden echter niet gedateerd worden.

In de ruimere omgeving van het projectgebied verwijzen de meeste CAI-meldingen naar sporen uit de late middeleeuwen die gelinkt zijn aan voornamelijk landbouwactiviteit (hoeves, leem, houtskool).

Op basis van de cartografische bronnen beschikbaar vanaf de 18e eeuw kan vastgesteld worden dat het volledige gebied tot in de 20ste eeuw in gebruik was als weide en/of akker. Net ten noorden van het projectgebied liep een baan. Pas met de aanleg van de E411 werd deze baan verlegd (dwars door het projectgebied) om de E411 beter te kunnen kruisen. Uit het digitaal hoogtemodel blijkt bovendien dat de grond kunstmatig werd verlaagd. Mogelijks heeft dit het bodemarchief ter hoogte van deze weg reeds beschadigd. De luchtfoto's laten dan weer zien dat het projectgebied de laatste 50 jaar weinig is veranderd.

Allereerst moet dus nagegaan worden of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Wat betreft het vinden van steentijd- en metaaltijdresten, kunnen we stellen dat er een lage verwachting is. Zo is de landschappelijke ligging van het projectgebied niet van die aard dat het een aantrekkelijke locatie moet geweest zijn voor menselijke activiteit. De voornaamste aspect hier is de afwezigheid van waterlopen nabij het projectgebied (de enige volwaardige waterlopen bevinden zich op meer dan 1km afstand).

Voor de metaaltijden en de Romeinse tijden wordt een algemene verwachting vooropgesteld. Er zijn geen concrete aanwijzingen die de aan- of afwezigheid van sporen uit deze perioden kunnen bevestigen.

Voor de middeleeuwen wordt ook een algemene verwachting vooropgesteld. Het is duidelijk dat zeker vanaf de late middeleeuwen er in de omgeving van het projectgebied menselijke activiteit was. Ook de CAI-meldingen bevestigen dit. Zo bevonden zich nabij het projectgebied namelijk verschillende hoeves (Hof te Reutenbeek, Hof te Farendijs). Mogelijks zijn archaeologica binnen het projectgebied van agrarische aard.

Uit de historische kaarten wordt duidelijk dat het projectgebied zeker van de 18de tot in de 20ste eeuw in gebruik was als landbouwgrond. Voor sporen uit de post-middeleeuwse periode wordt dan ook een algemene verwachting vooropgesteld, en dan specifiek voor sporen van agrarische aard.

De kans op het aantreffen van archaeologica is echter afhankelijk van de mate waarin de bodem verstoord is. Uit het digitaal hoogtemodel lijkt het dat de grond ter hoogte van de straat kunstmatig werd verlaagd. Mogelijks heeft dit het bodemarchief daar dus beschadigd. Bovendien is de huidige weg ook gefundeerd. De aanleg zal de bodem verder beschadigd hebben.

Ter hoogte van de brug zal de bodem zeer zwaar verstoord zijn. De funderingen van de huidige brug reiken namelijk tot ca. 3,5m diep in de bodem. De plaatsing ervan zal het eventueel aanwezige bodemarchief zwaar beschadigd hebben.

De werken zullen zich grotendeels situeren binnen het gabarit van de bestaande verharding. Zo krijgen de bestaande Bredestraat en Brerijke ter hoogte van de brug en ca. 40m in beide richtingen aan weerszijden van de brug een nieuwe asfaltverharding. Ook een klein stuk (ca. 10 meter) van een grindpad ten noorden van de brug wordt verhard a.d.h.v. betonstraatstenen.

De nieuwe funderingen van de brug komen grotendeels ter hoogte van de oude funderingen, dus ter hoogte van reeds bestaande versterking.

Aangezien 1) de werken zich situeren binnen het gabarit van de bestaande verharding, 2) de bodem ter hoogte van de geplande werken allicht reeds verstoord is door de aanleg van de weg (zowel door

afgraving als door funderingen), 3) de funderingen van de bestaande brug de bodem ter hoogte van een groot deel van het projectgebied reeds beschadigd heeft, 4) de bodemingrepen zich situeren in een relatief beperkte zone die de coherentie en ruimtelijke samenhang van eventuele onderzoeksresultaten belemmert, is er onvoldoende potentieel op kenniswinst om een vervolgonderzoek te verantwoorden.

Derhalve is ADEDE bv van mening dat het terrein archeologisch kan vrijgegeven worden om de geplande werken uit te voeren. Dit ontslaat de opdrachtgever evenwel niet van zijn meldingsplicht die geldt voor eventuele vondsten die tijdens de werken zouden opduiken.

5 Bibliografie

5.1 Literatuur

- Bigonzi, V., Decramer, W., Doucet, A., 2022, *Nota Uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem Overijse – Bredestraat*, Terra Engineering & Consultancy nv nota 2022A41, Zelzate.
- Decramer, W., De Loof, A., 2020, *Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Overijse, verkaveling Bredestraat. Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek*, Bouwen & Milieu nv Dossier 2020D251, Sint-Truiden.
- De Roeck, W., 2021, R0, *Groenendaal, Hoeilaart & E411, Overijse Archeologienota*, VEC Nota 904, Geel.
- Dolman, N., Steenhoudt, M., 2019, *Archeologienota Overijse, Jezus-Eik – Hoeilaart*, BAAC Vlaanderen Rapport 973, Gent.
- Van denhaute, T., 2019, *Archeologische evaluatie van het bodemarchief langsheen A. Moerenhoutstraat en Terhulpensesteenweg te Overijse (Vlaams-Brabant)*, ABO archeologische rapporten 843, Gent.
- Van denhaute, T., 2020, *Proefsleuvenonderzoek ter hoogte van de Terhulpensesteenweg nr. 311 te Overijse (prov. Vlaams-Brabant)*, ABO archeologische rapporten 1274, Gent.

5.2 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Fluxysleiding Jezus-Eik-Hoeilaart [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/222862> (geraadpleegd op 22 februari 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Fluxytracé Jezus Eik-Maleizen [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/982429> (geraadpleegd op 22 februari 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Bredestraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/983201> (geraadpleegd op 22 februari 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Vooronderzoek Overijse A. Moerenhoutstraat en Terhulpensesteenweg [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980165> (geraadpleegd op 22 februari 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Overijse Terhulpensesteenweg 277 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980359> (geraadpleegd op 22 februari 2023).

- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Terhulpensesteenweg [online],
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/211268> (geraadpleegd op 22 februari 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Hof te Reutenbeek [online],
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/2689> (geraadpleegd op 22 februari 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Hof te Farendijs [online],
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/3800> (geraadpleegd op 22 februari 2023).
- INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: Slagveld [online],
<https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208977> (geraadpleegd op 22 februari 2023).

5.3 Websites

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://bib.kuleuven.be>
- <http://www.ngi.be>
- <https://loket.onroenderfgoed.be>
- <https://cai.onroenderfgoed.be>
- <http://www.cartesius.be>
- www.geopunt.be
- www.geoportaal.be
- www.dov.vlaanderen.be

6 Lijst van figuren

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.....	- 16 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).....	- 17 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.	- 18 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.....	- 19 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.	- 20 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 22 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.	- 23 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.....	- 24 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 25 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 26 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.	- 32 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.....	- 33 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 34 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.	- 35 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de topografische kaart van 1981	- 36 -
Figuur 16. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1971.	- 37 -
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de luchtfoto van 1979-1990.	- 38 -
Figuur 18. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 42 -